

65803 - آیا برایش جایز است به علت سختی کار روزه نگیرد؟

سوال

ما در یک کشور غربی زندگی می‌کنیم؛ آنجا هیچ اهمیتی به روزه و روزه‌داران نمی‌دهند. همسر من برای کامل کردن دورهٔ داروسازی باید یک سال کار کند و این بخشی از سال پایانی آنان و بخشی از تحصیلات اوست، یعنی دورهٔ عملی است. مشکلی که ما با آن مواجه هستیم این است که محل کار او یک ساعت با اتومبیل با ما فاصله دارد و آن محل پر از بیماران است طوری که همسر من هنگام کار احساس سرگیجه و سردرد می‌کند و کار به جایی رسیده که گاه نزدیک است به بیماران داروی اشتباه دهد، برای همین الان در فکر این است که به این سبب روزه نگیرد. همچنین مسافت خانه تا محل کار ایشان کمتر از ۴۸ میل است که در یکی از پاسخ‌ها ذکر کرده بودید، اما طی این مسیر یک ساعت برای رفت و یک ساعت برای برگشت زمان می‌گیرد و مدت کاری ۱۲ ساعت پی در پی است. با این حال آیا برای او جایز است که روزه نگیرد و این مدت را پس از پایان سال پایانی تحصیلش روزه شود؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

روزه یکی از ارکان اسلام است و بر اساس قرآن و سنت و اجماع امت ثابت است و برای مسلمان جایز نیست که بدون عذر شرعی مانند بیماری یا سفر روزه‌خواری کند. شاید در اثنای روزه برای انسان مشقت رخ دهد که در این حالت باید صبر کند و به الله عزوجل استعانت ورزد و اگر در روز رمضان تشنه شد اشکالی ندارد برای خنک کردن خود روی سرش آب بریزد و آب در دهن بزند (بدون فرو بردن) و اگر عطش باعث شد به او زیان برسد یا ترسید از تشنگی هلاک شود جایز است که روزه‌اش را باز کند و بعداً قضایش را به جای آورد.

اما اگر برایش امکان دارد که در این ماه از کارش مرخصی بگیرد یا بتواند کارهایش را در این ماه سبک‌تر کند یا در این مدت کارش را تغییر دهد، مشقت حاصل از کار برای او روزه نگرفتن را جایز نخواهد کرد.

علمای انجمن دائم فتوا می‌گویند:

«آنچه ضرورتاً از دین دانسته می‌شود این است که روزهٔ رمضان بر هر فرد مکلفی فرض است و رکنی است از ارکان اسلام. بنابراین هر شخص مکلفی باید در انجام آن حریص باشد تا آنچه الله فرض نموده را با امید به اجر او و ترس از مجازاتش ادا نماید بدون آنکه بهره‌اش از دنیا را نیز فراموش نماید و بدون آنکه دنیایش بر آخرتش تاثیر بد بگذارد و اگر ادای

آنچه الله از عبادات بر او فرض نموده با کار دنیایی او و وقت کاری‌اش در تعارض بود در صورتی که نتواند از کارش در ماه رمضان مرخصی بگیرد - ولو مرخصی بدون حقوق - در پی کار دیگری می‌رود که بتواند در آن هر دو وظیفه (وظیفه اخروی و وظیفه دنیوی) را انجام دهد و جانب دنیا بر جانب آخرت تاثیر نگذارد زیرا کار بسیار است و روش‌های کسب مال تنها محدود به این کارهای سخت نیست و مسلمان از دیگر روش‌های کسب مباح که بتواند همراه با آن به عبادت‌هایی که الله برایش فرض نموده بپردازد محروم نیست:

وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا * وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا [سوره طلاق: ۲ - ۳]

(و هر کس از الله پروا کند برای او راه برون رفتی قرار می‌دهد* و از جایی که حسابش نمی‌کند به او روزی می‌رساند و هر کس بر الله اعتماد کند او برای وی بس است. الله فرمایشش را به انجام رساننده است، به راستی الله برای هر چیزی اندازه‌ای مقرر کرده است).

و به فرض اینکه او آنجا کاری پیدا نکند که مشکلی برایش نداشته باشد و بترسد که دچار قوانین ظالمانه شود و شرایطی بر او اعمال شود که نتواند شعائر دینش یا برخی از فرایض را انجام دهد، با دین خود از آن سرزمین به سرزمینی دیگر بگریزد که بتواند آنجا واجبات دین و دنیایش را انجام دهد و در آن همراه با مسلمانان به همکاری در زمینه نیکوکاری و تقوا بپردازد، زیرا زمین خداوند گسترده است. الله تعالی می‌فرماید:

وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَآغَمَا كَثِيرًا وَسَعَةً [سوره نساء: ۱۰۰]

(و هر که در راه الله هجرت کند در زمین اقامتگاه‌های فراوان و گشایش‌ها خواهد یافت)،

و می‌فرماید:

قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ [سوره زمر: ۱۰]

(بگو ای بندگان من که ایمان آورده‌اید از پروردگارتان پروا بدارید، برای کسانی که در این دنیا خوبی کرده‌اند نیکی خواهد بود، و زمین الله فراخ است، بی‌تردید صابران پاداش خود را بی‌حساب [و] به تمام خواهند یافت).
و اگر هیچ یک از این کارها برایش امکان پذیر نبود و مجبور شد چنان که در سؤال ذکر شده همراه با کار سخت روزه شود، روزه‌اش را آغاز کند و ادامه دهد تا آنکه احساس کند شرایط دارد برایش غیر قابل تحمل می‌شود، آنگاه به اندازه‌ای که برای دور شدن از مشکل لازم است بنوشد و بخورد، سپس دست از خوردن و نوشیدن بکشد و [روژه آن روزش باطل است] و

باید در روزهایی که برایش آسان است قضایش را به جا آورد». (فتاوی اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء: ۲۳۴ / ۱۰ - ۲۳۶).

از آنها همچنین دربارهٔ مردی پرسیده شد که در ناوایی کار می‌کند و دچار تشنگی و خستگی شدید می‌شود؛ آیا برای او باز کردن روزه‌اش جایز است؟

آنان چنین پاسخ دادند:

«برای آن مرد جایز نیست که روزه‌اش را بخورد و بلکه روزه برای او واجب است و اینکه در روز رمضان نان می‌پزد عذری برای روزه نگرفتن نیست و باید بر حسب توانایی‌اش کار کند». (فتاوی اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء: ۲۳۸ / ۱۰).

والله اعلم.